בעזהשי"ת

וכפר עליו הכהן לפני ה ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה (ה כ"ו)

הנה ידוע מפי צדיקים (מובא בלקוטי מהרי"ח בשם המאור ושמש) דכדאי שלא יסיים בדבר לא טוב נוהגין לומר כשמסיימים הפרשה ל׳קל א׳שר **ש**׳בת מ׳כל **ה**׳מעשים **ב**׳יום **ה**׳שביעי, שמרומז בראשי תיבות לאשמה בה, ולכאורה יש דברים בגו להסמיך ענין שבת לקרבן עולה ויורד שמדברים כאן.

מרגלא בפי כל (עיין תוס׳ שבת פ) לקרוא שבת קודם הפסח בשם שבת הגדול וטעמא בעי, (הגם שבשנה זו חל ערב פסח להיות בשבת הבעל"ט, מ"מ אומרים בשבת זו היוצרות ודורשין הדרשות ונכון לדרוש בענינו).

בבני ישששכר (חודש ניסן מאמר ג אות ד) הביא מדרש פליאה וז"ל, האדם שעשה עבירה וחזר בו ועשה תשובה, הקב"ה מוחל לו כל עונותיו, ולכך נקרא שבת הגדול.

ואפשר לפרש בהקדם דברי רביה"ק בדברי יואל (צו דף קכ"ד) בשם החיד"א (פני דוד) ששאלוהו על הא דכתיב (ויקרא ה ז) ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה לה אחד לחטאת ואחד לעלה, וקשה למה הצריכה התורה את העני להביא חטאת ועולה, מה שלא מצינו בעשיר שאינה מביא אלא חטאת בלבד, והשיב החיד"א כי העני בגשתו להקריב קרבנו, ודאי חושב בדעתו דאילו היה לו יותר היה מקריב כשבה או שעירה, ומהרהר על מה עשה ה׳ ככה, ולזה צוה לו ה׳ ברוב רחמיו שיביא עולה לכפר על הרהורים אלו.

ובזה מפרש רבינו ז"ל מש"כ במדרש (ויק"ר פ"ג ג) עה"פ ואל אלקינו כי ירבה לסלוח (ישעי׳ נ"ה), ר׳ יהודה בן סימון בשם ר׳ זעירא אף הקב"ה ויתר לנו סליחה אחת משלו ואיזו זו עשירית האיפה,ע"כ. דהנה החיד"א (שם) כתוב עוד דלפי טעמו מאי שנא בדלי דלות שלא הצריך עולה נוסף על חטאתו, הלא לו ג"כ יש הרהורים כלפי שמים ח"ו, ומתרץ כי לפי דלותו לא יחשוב ה׳ לו עון על דבריו שבלב, והנה אמרו ז"ל (יומא כט ע"ב) הרהורי עבירה קשים מעבירה, ופי׳ בספה"ק עפ"י אמרם ז"ל (נדה לא ע"ב) שלשה שותפים באדם אביו ואמו והקב"ה נותן בו רוח ונשמה ובינה והשכל, א"כ נמצא כשאדם עבר עבירה בפועל נפגם חלק אביו ואמו שהם הגוף, ואם עבר גם במחשבה אז נפגם גם חלק דקודשא ברוך הוא ח"ו דהוא הנשמה, ולפיכך קשים הם, וזהו ביאור דברי המדרש שקשה אמאי בדלי דלות אינה מביא עולה כנ"ל, ולזה כתב שוויתר הקב"ה ׳משלו׳, דהיינו חלקו מה שפגם במחשבה שהוא חלק אלקי ממעל, ואיזו זו עשירית האיפה כנ"ל, עכ"ד וש"י.

ונראה להוסיף נופך על דבריו דדוקא כשאדם עושה תשובה במחשבה אז הקב"ה מוחל לו פגם המחשבה, כמו שכתב באור החיים הק׳ (ויקהל ד"ה אלה הדברים) דכלל ישראל חטאו בעגל ומצינו בחז"ל (הוריות ח.)דכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה, ונמצא דפגמו בכל התרי"ג מצות והאיך תקנו זה, אלא מצינו עוד בחז"ל (ירושלמי נדרים ג, ט) שקולה שבת כנגד כל התורה כולה, וממילא לפ"ז על ידי שמירת שבת שהוא שקולה נגד כל התורה יכולין לתקן החטא העגל שהוא ככופר בכל התורה, ואפשר להוסיף עוד טעם דצריך דוקא שבת לכפרו, והוא דכשאדם חטא ח"ו בעון עבודה זרה אזי חטא הן במעשה והן במחשבה ולכן צריך שיתקן תרוייהו, ולזה מי ששומר שבת שיש בו ג"כ הן חלק המעשה דהיינו שמירת שבת והן חלק המחשבה דהיינו זכירת שבת, על ידו אפי׳ עבד ע"ז כדור אנוש מוחלין על כל עונותיו.

והנה בפרשתן מדבר הכתוב בקרבן עולה ויורד, ומצינו בה דהעני מביא חטאת ועולה, משא"כ הדלי דלות אינה מביא אלא חטאת בלבד, וטעמא דמילתא הוא דאע"ג שחטאו במחשבה ויתר הקב"ה משלו, ולכאורה האיך יתוקן חלק המחשבה שחשב כלפי מעלה ח"ו, וגם הלא נחשב כאילו חטא בכל התרי"ג מצות וצריך לתקנו, ולזה אמרינן ל׳קל א׳שר ש׳בת מ׳כל ה׳מעשים ב׳יום ה׳שביעי, לרמז שיתוקן ע"י שמירת שבת כהלכתו שיש בו ב׳ מעלות הנ"ל הן ששקולה כנגד כל המצות והן שיש בו ג"כ חלק המחשבה כנ"ל, וזהו שאמרינן לקל אשר שבת ׳מכל׳ המעשים היינו אפילו מדיבור ומחשבה שבהם ברא העולם, ומחמת זה אנו ג"כ מצווים בהני תרי ולזה מהני לתקן הפגם שחטא.

והנה מצינו אצל קרבן פסח (מכילתא מס׳ דפסחא ה׳) דדרשינן על הפסוק (שמות יב כא) משכו וקחו לכם צאן, דמשכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה, והציווי הי׳ שיקחו השה בעשור לחודש ניסן, וידוע שבשנה שיצאו ממצרים חל י׳ ניסן בשבת, ולפי הנ"ל י"ל שהכוונה משום שפגמו בחטא עבודה זרה לכן התקנה לזה הוא דייקא ע"י השבת, שיש בו ב׳ חלקים עי"ז יכופר עון ע"ז.

ובזה יש ליתן טעם הגון למה שנקרא שמו ׳שבת הגדול׳, לרמז שהטעם ששבת הי׳ להם לכפרה הוא משום שהוא שבת של הא-ל הגדול, ששבת הן מדיבור והן ממחשבה, ולכן מכפר על העוונות שפגם אף במחשבה, ויובן ג"כ למה קבעו יום זה על יום השבת דייקא ולא על י׳ בניסן, ולפי הנזכר יובן היטב, כי דייקא יום השבת הוא שגרם להם לכפר על פגם ע"ז שהי׳ בידם, ולכן נקבע זכר ליום זה ביום השבת.

וזהו ביאור דברי המדרש, האדם שעשה עבירה וחזר בו ועשה תשובה, הקב"ה מוחל לו כל עונותיו, ולכך נקרא שבת הגדול. כי אמרו ז"ל (עיין שבת קיח.) כל השומר ששבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו, וזהו כוונת המדרש אדם שעבר עבירה ועשה תשובה היינו בזכות שמירת שבת, אשר בזה מתקן גם פגם המחשבה כנ"ל, אזי מוחלין לו על ׳כל׳ עונותיו אפי׳ מה שחטא במחשבה, ולכך נקרא שבת הגדול, שמתכפר בזכות שמירת שבת כגדול של עולם דהיינו קודשא ברוך הוא ששבת מדיבור ומחשבה, לכן מהני התשובה,

❖ ❖ ❖

ואפשר לומר עוד טעם בקריאת שבת קודם הפסח ׳שבת הגדול׳, והוא כי מצינו חידוש אצל פסח יותר משאר ימים טובים, דהיינו שעושין כל ישראל הכנה דרבה בגוף ובנפש עד להפליא והגם שעל פי הדין אין צריך לנקות כל כל, וצריך ביאור בזה, אלא נראה שיש דברים בגו, כי אמרינן בליל התקדש החג מאמר הזוהר, שהקב"ה אתי בליל זה בכל בתי בני ישראל, ואתו עמו באים כל הפמליא דילי׳ לראות האיך כלל ישראל מערכין ליל הסדר בחדוה עילאה, ולזה עוסקים קודם הפסח בהכנה דרבה לקדם פני מלך שבא יבוא ברנה, ועוד כי ידוע שעל הכנה למצוה יש שכר בעולם הזה, אע"פ שעל המצוה בעצמו ליכא שכר, ובלילה הזה יש כח יתירה לנקות מעבירות, כמו שדייק רביה"ק זצ"ל בלשון יציאת מצרים דהוה לי׳ למימר יציאת ממצרים, אלא דבלילה הזה כל אחד ואחד יוכל להוציא זוהמת מצרים שיש בגופי׳, הרי כי ליל הפסח מסוגל מאוד להינצל מעבירות, וידוע שבכלל שכר מצוה שמגינה ומצלי שלא יכשל בעבירות (עיין קידושין ל"ט:), ולזה עושין הכנה דרבה קודם הפסח שזכות ההכנה יגן עלינו להינצל ולהתכפר מעבירות.

ובסגנון זה אפשר לפרש קושיות הבן הרשע, מה עבודה הזאת לכם, שהקשה לו הכנה כזה למה לי׳, ומשיבין לו לפי שיצא את עצמ"ו מן הכלל, היינו עצמותו של עולם הוא הקב"ה, שאינו מאמין שהקב"ה בא יבוא בליל זה לראות עבודת כלל ישראל, כי אילו היה מאמין שהקב"ה בא בלילה הזה לא היה קשה לו כלום, ולפיכך כפר בעיקר, ואמור לו בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל, שאינו מאמין בה׳ כנ"ל.